

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность переводчика, компетенция, предоставление переводческих услуг, языковая компетенция, межкультурная компетенция, тематическая компетенция, информационная компетенция, технологическая компетенция.

SUMMARY

K. Skyba. Prospects of the Implementation of the European Approaches to the Future Translator's Professional Competence Formation in the Universities of Ukraine.

The article deals with the problem of the implementation of the European approaches of the translation department students professional competence formation during their study at higher educational institutions of Ukraine. Competence approach is considered as promising and progressive for the training of a specialist in the field of translation. The approaches to the professional competence definitions of Ukrainian and foreign scholars have been analyzed. The translator's professional competence structure developed by an expert group of the European professional translators has been researched. The professional competence of a translator is represented as a set of competencies required to perform professional translation. The experts from the European Commission define the translator's professional competence as the individual's ability to perform his/her professional activity on the basis of the acquired professional competencies that contribute to the professional self-development and self-improvement. The professional competence is also regarded as the quality of the future professional that reflects the level of the integration into the professional work environment, as well as in different social environments, entry into which identifies the need to perform various social roles. Great attention is paid to the fact that any professional field is associated with the adjacent areas of professional activity through the integrated tendencies of modern civilization. By 'competency' the experts mean the combination of aptitudes, knowledge, behavior and know how to carry out a given task under given conditions. The competencies proposed in six areas (translation provision service that includes language, thematic, intercultural, technological, information mining areas) are interdependent. The translator's professional competence according to the European experts consists of translation service provision competency, language competency, intercultural competency, information mining competency, thematic competency, and technological competency. The prospects of future implementation of the European approaches to the formation of future translator's professional competence in the process of their study in the universities of Ukraine have been considered. The following approaches have been proposed: the changes in the educational process of high school and the changes in the attitude of students towards learning (strengthening the role of self-education).

Key words: competence approach, translator's professional competence, competency, translation services provision, language competency, intercultural competency, thematic competency, information mining competency, technological competency.

УДК 378:811.111 (073)

О. В. Хоменко

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНОЗЕМНІ МОВИ У ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ КИТАЮ

Мета статті – аналіз факторів, які впливають на вибір іноземних мов для викладання в Китаї, реакція на них системи освіти в цілому та іншомовної підготовки в економічних вищих навчальних закладах зокрема. Зазначається, що паралельно з мовною експансією Китаю відбувається вестернізація / американізація цієї країни, яка спричинює проникнення англійської мови як на побутовому рівні, так і в системі освіти.

Дається тезовий аналіз системи освіти. Розкривається вплив міжнародних зв'язків Китаю, зростання економіки країни, міжнародного бізнесу тощо на організацію іншомовної підготовки у вищих закладах освіти, зокрема економічних.

Ключові слова: вестернізація, мобільність, оперативність системи освіти, модернізація, іноземні мови.

Постановка проблеми. Актуальність статті зумовлюється необхідністю вивчення, запозичення та творчого розвитку світового досвіду в галузі іншомовної підготовки майбутніх фахівців, зокрема в економічних вищих навчальних закладах. Мовна експансія тієї чи іншої економічно й політично могутньої країни свідчить про те, що мова як знаряддя мовної політики відіграє одну з ключових ролей у вибудові картини світу. Це спостерігаємо і на прикладі Піднебесної, яка стрімко увірвалася на вершину світобудови. Китайська мова посилює свої позиції у світі. У самому ж Китаї все більшого поширення набувають англійська та інші іноземні мови. Саме аналіз факторів, які зумовлюють актуальність тієї чи іншої мови для Китаю, реакція на них системи освіти в цілому та іншомовної підготовки в економічних вищих навчальних закладів зокрема, і становить **мету** нашої статті. Реалізація мети досягається постановкою таких завдань: 1) обґрунтувати вплив вестернізації країни на іншомовну підготовку; 2) дати тезовий аналіз системи освіти КНР; 3) на конкретних прикладах продемонструвати реалізацію тенденції до полілінгвізму в економічних ВНЗ Китаю.

Аналіз актуальних досліджень та виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні вже зазначалося, що китайська мова знаходить все більший попит у глобалізованому світі завдяки зростанню економічної могутності країни. Проте сам Китай зазнає впливу мовної експансії Заходу. Тобто, йдеться про вестернізацію (термін Дж. Фішмана (J. A. Fishman, 1977) цієї країни. Глибоке й усебічне розкриття поняття вестернізації не входить до завдань нашого дослідження. Ми, ґрунтуючись на аналізі праць науковців, присвячених цій проблемі (Ю. Гранін, А. Девятков, А. Ковальова, Р. Погорелов, О. В. Шелестюк, Н. Крістоф (N. Kristof), Р. Клюкман (R. Gluckman) та ін.), лише зауважимо, що вестернізація має об'єктивні передумови. З одного боку, це – лідируючі позиції Заходу в галузі економіки та політики на сучасному етапі світового розвитку. З іншого, – глобалізація, яка трактується нами як світова інтеграція. Зауважимо, що деякі дослідники стверджують, що глобалізація відображає світовий поступальний розвиток як результат загального визнання західних економічних, суспільно-політичних і культурних моделей, як найкращих із можливих [3, 35]. Інші, навпаки, підкреслюють зв'язок глобалізації з експансією західної моделі суспільства і пристосуванням світу до потреб цієї моделі [1]. Так чи інакше, а глобалізація дуже тісно пов'язана з

вестернізацією. У фаховій літературі представлені різні тлумачення поняття вестернізація. У межах нашого дослідження ми використаємо трактування, згідно якого вестернізація – це запозичення країнами англо-американських або західноєвропейських стандартів у галузях економіки, політики, освіти і культури, а також у повсякденному житті (О. В. Шелестюк, 2013). Одним із інструментів вестернізації виступає мовна експансія – повсюдне поширення навчання англійської мови, пропаганда її престижності тощо. Саме з цих позицій ми і розглянемо ситуацію з вивчення іноземних мов у Китаї. Посилаючись на праці зазначених вище дослідників, зауважимо, що вестернізацію в цій країні, передусім, розуміють як американізацію. Тим більше, що США в китайській мові – «прекрасна держава». Звідси, саме Америка є взірцем для багатьох китайців [8; 10]. У Китаї, наприклад, із всього об'єму сучасної літератури перекладаються і видаються масовими тиражами переважно твори американських авторів. Найбільшим попитом користуються книги з економіки, менеджменту, бізнесу. У країні розгорнулося масове вивчення англійської мови, а також бізнес у цій сфері. За даними офіційної статистики в Китаї біля 300 млн. чол. вивчають англійську мову [7]. Спираючись на дані «The Economist online» (2011), дослідження Р. Погорелова (2013), зазначимо, що Китаю належить пальма першості і щодо кількості студентів, які навчаються в США. У 2011–2012 роках їх число сягнуло 194 тис.

Одним із наслідків поширення англomовної культури став активний приплив нових слів, які не піддаються повній китаєзації. За твердженням Р. Погорелова, в китайській мові з'явилися такі слова, як сюепін (shopping), ку – круто (cool) тощо; OK, hello, bye-bye витісняють китайські аналоги з розмовної мови. Китайські лінгвісти передбачають формування так званого нового піджіна – англо-китайської гібридної мови, в якій англійська спотворена лексика накладається на китайську граматику. Подібна мова мала місце в Китаї в 18–19 століттях у провінціях, де найбільш відчутним був європейський вплив. Пізніше піджін був викорений як наслідок західної колонізації. Звичайно, що захоплення західною культурою не могло не потягти за собою масового бажання оволодіти англійською мовою. Широко розгорнувся, як ми зазначили вище, і бізнес у сфері освітніх послуг. Відкривається велика кількість різноманітних мовних курсів, процвітає репетиторство тощо. За даними Guardian UK (2010) у КНР налічується біля 30 тис. різних організацій або приватних компаній, які надають послуги з вивчення англійської мови. Лише за 5 років – з 2005 до 2010 – цей ринок освітніх послуг збільшився в 2 рази і оцінюється в 3,1 трильйони дол. США. Таким чином, вестернізація китайського суспільства

стимулює інтерес і мотивацію до вивчення англійської мови, сприяє активізації діяльності в цій сфері.

Крім того, як ми вже зазначали в нашому дослідженні, модернізація власної економіки, політика відкритості китайського суспільства, розгалужені глобальні міжнародні зв'язки, глобальний міжнародний бізнес, зокрема широкі торгові зв'язки з Америкою і Європою тощо спонукають до підготовки фахівців, у першу чергу, бізнесменів, які б досконало володіли іноземними мовами. Спробуємо проаналізувати ситуацію з вивчення як англійської, так і інших іноземних мов у вищих навчальних закладах Китаю, зокрема економічних. Зауважимо, що цій проблемі присвячена значна кількість публікацій (Bob Adamson, Rita Elaine Silver, Guangwei Hu, Masakazu Iino, Victor Mair, Zhang Shuhua, Casey, Teng Biao, Yaxue Cao, Zhang Yue та ін.)

Зрозуміло, що стан іншомовної підготовки вищих навчальних закладів залежить від завдань, які стоять перед системою освіти Китаю. Зазначимо, що китайці надзвичайно серйозно ставляться до освіти. Держава інвестує в освіту значні кошти, в університети запрошуються кращі закордонні викладачі, більшість вищих навчальних закладів устаткована за останнім словом техніки, використовуються інноваційні методики викладання тощо. Для ефективного розвитку країна постійно потребує висококваліфікованих фахівців. Глобалізований ринок пред'являє жорсткі вимоги до якості освіти. Проте, судячи з успіхів китайської економіки, вищі навчальні заклади успішно справляються з цим завданням.

Як свідчить аналіз джерел, починаючи з 1995 року, керівництво КНР спрямовує зусилля на підняття закладів освіти до світового рівня. Зазначимо, що в країні, згідно даних Міністерства освіти КНР, станом на 2009 рік налічувалося біля 2 тис. державних вищих навчальних закладів з 9 млн. студентів. З них біля 500 університетів мають право приймати на навчання іноземних студентів. У Китаї на даний момент навчається понад 300 тис. студентів з 175 країн світу. У КНР розроблено низку проектів, спрямованих на розвиток університетів. Нашу увагу, зокрема привернули два амбіційних проекти – Проект-211 та Проект-985. Проект-211 розроблений Міністерством освіти в 1995 році. Назва з'явилася від скорочення – 21 століття та 100 університетів. У межах цього проекту відібрано 100 ключових ВНЗ, які покликані готувати елітних фахівців для реалізації національних програм розвитку в економічній та соціальній сферах у відповідності до міжнародних стандартів. Згідно з офіційними даними, в проекті беруть участь близько 110 університетів КНР, що складає 6% від загальної кількості університетів. На них

припадає 4/5 докторів, 2/3 аспірантів, ½ іноземних студентів, 1/3 бакалаврів. Крім того, вони готують фахівців з 85% усіх спеціальностей, володіють 95% лабораторій, на них виділяється 70% бюджетних коштів. Тобто, як бачимо, чітко проглядається курс на фактичне створення університетів світового класу.

Проект-985 з розвитку системи вищої освіти прийнятий у 1998 році. Головна мета проекту – у співробітництві з місцевими органами управління вивести на світовий рівень декілька провідних університетів Китаю. З цією метою були відібрані 9 університетів, пізніше їх список був розширений до 30. Всі вони отримують солідні асигнування від держави. Зокрема лише на першому етапі – з 1996 по 2000 р.р. держава виділила для реалізації програми 2,2 млн. дол. Зауважимо, що наслідком зусиль китайського уряду є тенденція до зміцнення позицій китайських ВНЗ у світових рейтингах. Наприклад, у 2009 році до престижного щорічного рейтингу «QS World University Rankings», який публікується Times Higher Education – підрозділом The Times, що у співробітництві з Quacquarelli Symonds спеціалізується на питаннях вищої освіти, 4 китайських університети зайняли помітні місця серед 200 найкращих вузів світу: університет Цінхуа (Пекін) – 49 місце, Пекінський університет (Пекін) – 52 місце, Фуданьський університет – 103 місце, Шанхайський транспортний університет – 153 місце. Для порівняння: Московський університет ім. М. В. Ломоносова зайняв 155 місце, українські ВНЗ до рейтингу не увійшли.

Відповідно до рейтингу за версією Times Higher Education, у 2013 році вже 7 китайських університетів потрапили до 200 кращих світових ВНЗ. Зокрема, Пекінський університет посів 46 місце, Фуданський – 48; найнижче для Китаю – 175 місце. Для порівняння, Київський національний університет ім. Шевченка увійшов до списку 500 кращих ВНЗ світу в категорії 441–450. Також до QS World University Rankings був включений ще й Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут» (категорія 601–650). Крім того, до світових рейтингів увійшли Донецький національний університет та Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (категорія 701+).

Найкращими в КНР вважаються столичні університети – Цінхуа та Пекінський університет, що входять до 100 найкращих університетів світу. Зауважимо, що Школа Економіки та Менеджменту при університеті Цінхуа запровадила навчальні програми англійською мовою та першою серед китайських бізнес-шкіл отримала акредитацію міжнародних асоціацій бізнес-освіти AACSB і EQUIS [5].

Прагнення вивести китайські ВНЗ на міжнародний рівень посилило роль іншомовної підготовки. Спираючись на дані наведених вище зарубіжних дослідників та Інтернет-публікацій зауважимо, що в китайських вищих закладах освіти викладається понад 60 іноземних мов; у країні налічується більш, ніж 900 вузів із спеціальністю «англійська мова»; загальна кількість студентів, які опановують цю спеціальність, перевищила 800 тис. осіб. Усього ж у країні понад 50 млн. осіб вивчають іноземні мови. Зокрема російську мову вивчають у 110 ВНЗ Китаю на відміну від 90-х років минулого століття, коли її вивчали лише в 20 ВНЗ.

Акцент на вивчення іноземних мов пов'язаний ще і з тим, що вищі навчальні заклади почали більш гнучко й оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в міжнародній економіці, економіці країни тощо. В навчальні плани та програми швидко вносяться зміни з урахуванням нових віянь. За твердженням китайських науковців, приблизно раз на три місяці виникають нові потреби в економіці, і система освіти дещо коректується [2]. Ці корективи стосуються й іншомовної підготовки студентів. Підтвердженням цього є той факт, що при університетах іноземних мов відкриваються й успішно функціонують факультети міжнародного бізнесу та економіки, міжнародні школи бізнесу тощо, а при фінансово-економічних вищих закладах освіти функціонують лінгвістичні інститути/факультети. Зокрема, студенти Пекінського університету іноземних мов та інституту міжнародного бізнесу, що входить до складу університету, вивчають, крім китайської та англійської мови, японську, іспанську, португальську, французьку, італійську, німецьку, російську, українську, шведську, арабську, польську, чеську, румунську, болгарську, угорську, албанську, сербську, фінську, хорватську, норвезьку, датську, ісландську, грецьку, в'єтнамську, турецьку, корейську, хінді тощо. Всього в університеті викладаються 32 мови.

У нашому дослідженні ми вже наводили приклад Дунбейського фінансово-економічного інституту, до складу якого входить Міжнародний інститут китайської мови та культури, та його внесок у підготовку фахівців. Зокрема, в цьому навчальному закладі функціонує бакалаврат зі спеціальності «Міжнародна економіка і торгівля» з викладанням англійською та японською мовами. Англійською мовою здійснюється підготовка в Китайському університеті економіки та міжнародної торгівлі (Пекін). Зокрема із таких спеціальностей, як економіка, міжнародна торгівля, фінанси і логістика.

У Шанхайському університеті, до основних спеціальностей якого належать і економічні, зокрема міжнародна економіка та торгівля,

управління підприємством, бухгалтерський облік тощо викладається ціла низка іноземних мов: англійська, російська, німецька, французька, іспанська, арабська, японська, персидська, корейська, тайська, португальська, грецька, італійська, шведська, датська, індонезійська, іврит, в'єтнамська тощо. Помітне місце серед економічних ВНЗ країни займає і Університет міжнародного бізнесу та економіки – UIBE (Пекін) – ключовий університет, який входить до «Проекту 211». Він відзначається потужною освітньою базою в галузі економіки та іноземних мов / іноземних мов у бізнесі.

Висновок. Як впливає з усього викладеного вище, вестернізація Китаю, з одного боку, та економічне реформування країни, міжнародна економіка та торгівля, широке міжнародне співробітництво тощо з іншого, зумовлюють модернізацію системи освіти, постійне оновлення її змісту, а, отже, і навчальних планів та програм. Особлива увага приділяється вдосконаленню іншомовної підготовки, особливо в вищих навчальних закладах економічного спрямування. Домінуюче положення тут займає англійська мова, проте в навчальний процес активно вводяться і інші європейські, східні та регіональні мови. Мобільність і оперативність китайської освітньої системи вражає. Досвід Китаю, як нам видається, вартий запозичення. У нашому дослідженні вже йшлося про доцільність відкриття при провідних економічних ВНЗ України міжнародних факультетів / інститутів української мови. Вважаємо також необхідним при університетах / факультетах іноземних мов відкривати відділення / кафедри міжнародного бізнесу та економіки, які б готували майбутніх фахівців із досконалим володінням іноземними мовами, культурою ведення міжнародного бізнесу тощо. Щоб досягти економічного зростання, нам потрібна висока мобільність, гнучкість та оперативність нашої системи освіти. В цьому зв'язку зауважимо, що перші паростки змін у цьому напрямі, як нам видається, вже є. Ми маємо на увазі експериментальні «Заходи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України з упровадження курсу «Фінансова грамотність» у загальноосвітніх навчальних закладах та вищих навчальних закладах I – II рівнів акредитації України на 2012–2019 роки» [9]. Всеукраїнський семінар-практикум (2013), організований Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, проектом USAID FINREP («Розвиток фінансового сектору»), Університетом банківської справи, Національним банком України, мав на меті підготовку тренерського складу викладачів, які ефективно та творчо зможуть організувати методичну підтримку педагогам навчальних закладів, долучених до експерименту на рівні інститутів післядипломної педагогічної освіти та забезпечити поширення фінансової

освіченості серед викладачів та учнів [4]. На нашу думку, запровадження в навчальний процес курсу «Фінансова грамотність» дасть можливість озброїти базовими фінансовими знаннями випускників шкіл, коледжів – потенційних абітурієнтів, зокрема філологічних ВНЗ. Оскільки фінанси тісно переплітаються з економікою, то абітурієнти засвоять і певний обсяг економічних знань, тим більш вмотивованою і виправданою видається підготовка при лінгвістичних університетах фахівців із спеціальності «міжнародна економіка та бізнес» з огляду на те, що абітурієнти вже маючи елементарне уявлення про економіку, свідомо обиратимуть цю спеціальність.

Що стосується **подальших перспектив дослідження**, нам видається доцільним продовжити його саме в напрямі творчого використання позитивного китайського досвіду в галузі іншомовної підготовки відповідно до наших реалій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иноземцев В. Л. Вестернизация как глобализация и «глобализация» как американизация / В. Л. Иноземцев // Вопросы философии. – 2004. – № 4. – С. 58–69.
2. Китайские вузы сверяют программы с требованиями экономики [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа : <http://www.opec.ru/1571519.html>.
3. Кувалдин В. Б. Грани глобализации. Трудные вопросы современного развития / В. Б. Кувалдин. – М. : Альпина Паблишер, 2003. – 592 с.
4. Новий старт курсу «Фінансова грамотність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dipsm.org.ua/all/50911>.
5. Пять лучших университетов Китая [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://magazeta.com/2010/05/5-best-chinese-universities>.
6. Шелестюк Е. В. Английский язык как инструмент вестернизации / Е. В. Шелестюк // Судьбы национальных культур в условиях глобализации : сборник материалов II Международной научной конференции (Челябинск, 4-5 апреля 2013 г.) / под ред. В. Г. Будыкиной. – Т. 2. – Челябинск : Энциклопедия, 2013. – С. 143–151.
7. Casey. Is Teaching English in China a waste of time? [Електронний ресурс] / Casey, Teng Biao, Yaxue Cao. – Режим доступу : <http://seeingredinchina.com/2011/08/30/is-teaching-english-in-hina-a-waste-of-time>.
8. Gluckman R. The Americanisation of China. Forget politics. U.S. culture has invaded the mainland and China will never be the same [Електронний ресурс] / R. Gluckman. – Режим доступу : <http://www.gluckman.com/Americanization.html>.
9. Заходи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України з запровадження курсу «Фінансова грамотність» у загальноосвітніх навчальних закладах та вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації України на 2012–2019 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.finrep.kiev.ua/download/fl_nov2012_nzabuga_ua.pdf.
10. Kristof N. China's Winning Schools? [Електронний ресурс] / N. Kristof. – Режим доступу : http://www.nytimes.com/2011/01/16/opinion/16kristof.html?_r=0.

РЕЗЮМЕ

А. В. Хоменко. Иностранные языки в высших экономических образовательных заведениях Китая.

Цель статьи – анализ факторов, влияющих на выбор иностранных языков для преподавания в Китае, реакция на них системы образования в целом и иноязычной подготовки в экономических высших учебных заведениях в частности. Подчеркивается, что параллельно с языковой экспансией Китая происходит вестернизация / американизация страны, способствующая проникновению английского языка как на бытовом уровне, так и в системе образования. Дается тезисный анализ системы образования Китая. Раскрывается влияние международных связей Китая, рост экономики страны, международного бизнеса и т.д. на организацию иноязычной подготовки в высших образовательных заведениях, в том числе экономических.

Ключевые слова: вестернизация, мобильность и оперативность системы образования, модернизация, иностранные языки.

SUMMARY

O. Khomenko. Foreign languages in economic higher education establishments of China.

The purpose of the paper is to examine the factors that influence the choice of foreign languages by China's education system. The author analyses the feedback of both the education system in general and foreign language training in economic higher education in particular to those factors. It has been emphasized that linguistic expansion of an economically and politically powerful country indicates that language as a tool of a linguistic policy plays a key role in the process of a world map drawing. It has been noted that the actuality of the paper is determined by the need of learning and implementation of the international experience of foreign language teaching of future specialists in higher education establishments of the economic bias. The author has pointed out that the Chinese language is much in demand in the globalized world. But China itself is under the influence of the Western languages expansion. It has been reasoned that the westernization of Chinese society promotes interest and motivation to learn foreign languages. The author highlighted some main factors that encourage foreign language training primarily of Chinese businessmen who are supposed to have a good command of foreign languages. Among them are modernization of the economy and global international business. On top of that the process of foreign language education promotion receives the powerful backing from the government of China which makes every effort in order to raise higher educational establishments to the international level. The country has developed a number of projects aimed at the development of universities. It is concluded that the desire to bring Chinese universities at the international level has strengthened the role of foreign language training. The emphasis on learning foreign languages is also associated with the fact that higher education establishments have to respond quickly to changes taking place in the international economy, the economy of the country and other challenges. As a result curricula and programs are amended instantly, taking into account new developments and changes that are currently taking place in the country. It is emphasized that the English language takes a dominant position in the Chinese universities of economic bias, but other European, Oriental and regional languages are also introduced in the educational process. The fact allows the author to make a conclusion about the polylingualism as a feature of the economic higher education establishments of China.

Key words: westernization, mobility and efficiency of the education system modernization, foreign languages.